

Tanulni jó

(Részlet a *Hegymenet c. készülő regényből*)

Irigylem a negyedikeseket. Szinte egytől egyig felnézek rájuk: olyan nagyok és daliásak. Arcuk markáns, sokuké borostás, van, aki szakállat hord. Külön szférát képviselnek, mert bár itt élnek közöttünk, illetve mi öközöttük, szinte érinthetetlenek. Ők máshogy vannak itthon, mint a harmadikosok, nem is beszélve az elsős léttől épp csak megszabadult másodikosokról, akik kergebirkaként ugriáznak és hangoskodnak, élvezik, hogy most már vannak náluk kisebbek és szerencsétlenebbek is. A negyedikesek méltóságosak, méltóságos urak, így is kellene köszönni nekik, ha ugyan erről szó lenne, hogy merészel köszönni nekik az ember.

Egy ízben a nagylépcsőházban felfelé baktatva három negyedikes mögött haladtam, és valamiféle végtelen szomorúság, reménytelenség öntött el. Milyen jó nekik! Megérték, hogy negyedikesek lehetnek, velük már semmi baj nem történhet, hiszen ügyesek, okosak és legfőképpen nagyok. Képesek voltak végiggürcölni az eltelt három évet, és jutalmuk az, hogy negyedikesek. Úgy véltem, ez különösen nemes és kegyes létállapot lehet, amit valóban ki kell érdemelni. Éreztem a sajnást magamban, amiért nekem nem fog sikerülni, nem sikerülhet. Tele voltam egyesekkel, a hittanon kiderült, azt sem tudom, hány evangélista írta az Újszövetséget..., reménytelen. Sosem fogok így menni felfelé a lépcsőn, masírozva az érettségi felé, vidáman nevetgélve, a vállam felett épp csak hátrapillantva egy mögöttem sunnyogó nyomorult kis elsősre, esetleg megeresztve feléje egy biztató kis mosolyfélé. Mennek a negyedikesek, ezek a különös lények, akik jövő ilyenkor már nem lesznek itt, vissza lehetne számolni, még hányszor mennek fel ezeken a lépcsőkön, és aztán örökre eltűnnek.

Mindenki büszke volt a saját negyedikesére. Ha akadt neki olyan: a bátyja, a bátyja barátai, mint Molternek, vagy egy falubéli, régi ismerős, aki elfogadta a kisebbet, azt a vacak kis elsöst, mert ugyanonnan jött, mint ő. Nekem ott volt Forintos Ferike, keresztanyám egykori szívbeteg páciense, akit meg is látogattunk még nyolcadikban, aki biztató, hogy nyugodtan jelentkeztek, meglátom, jó lesz ide járni. Ha felvesznek. Az év elején Forintos Ferike egyszer megállt beszélgetni velem. Ezek szerint sikerült, mondta, és kegyesen mosolygott, mintha voltaképp ő intézte volna az egészséget. Kinek az osztályába is jársz? Á, Deziré atya, nyugtázta, és tovább mosolygott, mint aki pontosan tudja, ez mit jelent, és bizonyára így is volt, elvégre negyedike már okos és tapasztalt az ember, nem csak a tárgyakat fújja, amikből érettségizni kell majd, de Deziré és a többi atya is kívülről-belülről az ismerőse. Aztán Forintos Ferike sok sikert kívánt, tovább mosolygott, egy csöppet kajánabban, mint addig, és ment, ment ő is felfelé a lépcsőn, ahogy csak a negyedikesek tudtak menni. A későbbiekben néha köszönt, néha nem, mert komoly beszélgetésekbe merült más negyedikesekkel, és végül is nem voltam én számára senki és semmi, csak egy a nyolcvan elsős közül, akinek a keresztanyja valaha, régen megmentette az életét.

Ment az alsó összekötő folyosó felé, ahol szülői engedéllyel a negyedikes urak még dohányozhattak is, és kétfős hálóban laktak. Én mentem tovább a saját helyemre, a 24 ágyas hodályba, a többi elsős közé. Itt éltem.

Molterrel felfedezzük, hogy lent a faluban van egy cukrászda. Ez a cukrászda lesz a menekülés szigete az első időkben. Ki lehet menni a főkapu előtti ajándékboltba is, egy primitív, lapos tetejű betonépületbe, amit a turisták számára építettek, árulnak képeslapot és réz nyakláncot Szent Benedekkel, továbbá levendulaolajat. Itt lehet kólázni, mert ez is egyfajta szórakozás, kimenni a főkapun és betérni egy kólára. Három forintba kerül, ami nem sok, de előfordul, nincs az embernél ennyi sem. Akkor fogni kell valakit, aki fizet egy kólát, majd megadom, és többnyire akad, mert mások is jönnek odabentről, és senki sem szeret egyedül kólázni, megéri fizetni valakinek, nem is a kóláért, hanem azért, hogy együtt lehetnek, kívül a falakon, erre a valamennyi kis időre.

Molterrel nem értük be ennyivel. Felfedeztük a falusi cukrászdát, ahol gesztenyepürét ettünk és itt is kóláztunk, sokkal drágábban, mint fent: a püré 10 forintba, a kóla 5-be került. Mindezt „mulatásnak” hívtuk, és nagyon meg voltunk elégedve magunkkal, hogy efféle már-már dzsentrí módon voltunk képesek megédesíteni az életünket, érzékeltetni a különbséget a fent és lent között. Kimulatuk magunkat, énekelve felvonultunk a serpentinre vagy a horogban, jöhetett a napirend többi része. A többiek is hamar tudomást szereztek minderről, hogy „mulatunk”, Molter nem volt rest ezzel dicsekedni, a maga különös vasutas-arisztokrata módján; sőt, épp ezért nem is volt dicsekvés a szó szoros értelmében, inkább annak közzététele, hogy vannak olyan világok, ahová nem léphet be akárki; hiába, hogy senkinek sem tilos levonulni a faluba és ott cukrászdázni, gesztenyepürézni, úgysem fogja megtenni rajtunk kívül más, mert a lényéből fakadóan képtelen rá. Mulatni csak az képes, aki erre született. Egy kicsit én is éreztem ezt. A cukrászdai kólának egészen más íze volt, mint amit fent, az ajándékboltban szopogattunk el, az egyre hűvösebb időben egy szál köpenyben kiszaladva. Pedig oda is ki kellett szaladni. Mert kellett.

Lassacskán automatikussá vált az élet. A napirend monotóniája úgy ivódott belénk, mint egy örök törvény, amit ugyanúgy kell elfogadni, mint azt, hogy reggel felkel a nap és este eltűnik az ég alján.

Reggel hat óra után néhány perccel már kezdett meg-elevenedni a háló. Az éjszakai kijárkálók tompa, távolinak tetsző zörgölődéséhez, csoszogásához képest élesebb, elevenebb zajok keletkeztek azok által, akik komoly elhatá-

rozással keltek ilyen korán: vagy reggeli misére igyekeztek a diákkápolnába, avagy a fürdőt vették célba. Mindkét áldozathozatalnak megvolt a jutalma, ráadásul egy és ugyanaz: ezek a fiúk megmenekültek a tornától.

Még a hivatalos ébresztő, azaz fél hét előtt Deziré atya jóvoltából megszólalt a falra szerelt régi, ormótlan, barna hangszóró, a Carmina Burana lélekpezsdítő ritmusait szánta az új reggel első hangjainak; hiába, hogy a misérfürdőbe igyekvők az első hangokat már rég elcsoszogták. Októberre, amikor szegény Orff jeles alkotása belehasított a reggel mégis csak meglévő burkába, már akadt, aki félhangosan azt nyöszörögte, hogy Anyád...!, Derecskey biztosan, mert azt hallottam a jobbomon.

Aztán pontban fél hétkor kinyílt a háló ajtaja, egészen másképp, mint amikor egy diák nyitotta ki, és közvetlenül az ágyam végénél ott állt Deziré atya. Nagy, szőrös ujjú kezével tapsolt néhányat, jó reggelt kívánt, majd biztatni kezdett, Gyönyörű szép reggel van, új nap, új lehetőségek!, harsogta el minden alkalommal, miközben végigment az első ágysor és a szekrények között, hogy a mosdón át betoppanjon a távolabbi hálóba, és ott is megejtse a prefektusi ébresztőt. Eközben a mi duktoraink már kipattantak az ágyból, és igyekeztek az álmosan kászálódó, szemet dörzsölgető, papucsot keresgélő legénykéket kiterelni a folyosóra.

A reggeli folyosó... Szürkébb és hidegebb volt, mint a nap bármely szakában, és ezen semmit sem segített a néha felkapcsolt neonvilágítás. A kéthálónyi osztály felsorakozott a folyosó két fala mentén, egymással szemben (közénk vegyülve a két duktör). Az alakulat végében pedig ott állt Deziré atya, és további tapsolással tarkítva tempósan kezdte a torna vezénylését. Egyik sajtóságos favoritja volt a fél lábbon való guggolásba ereszkedés, ezt jobb és bal lábbal egyaránt el kellett végezni, legalább ötször, és feltűnt neki, ha valaki ellazsálja vagy reszketeg izmokkal képes csak végrehajtani a gyakorlatot. Akinek a leggyengébben ment, azzal külön megismételtette. Hátha attól, hogy harminckilenc fiú nézi félálmosan is kajánul, csak rá, a szerencsétlenre figyelve, majd jobban megy neki. A röpke kis testnevelést klasszikus módon fekvőtámaszozás zárta, aki a tizet lenyomta, mehetett mosakodni.

Tíz perc volt a torna, igazán nem sok, de ugyanakkor pontosan tíz percet vett el a reggelünkből, abból a félórás-kából, ami a kelés és a reggeli stúdium között adatott. Hét óra előtt öt perccel már szólt a figyelmeztető csengő, pontban hétkor ott kellett ülni a helyünkön az osztályban, kihasználva a lehetőséget, hogy friss aggyal még egyszer átismételjük a leckéket és minél alaposabban felkészülhessünk az aztáni kihívások legyőzésére.

Egy hónap elteltével már hajszálpontosan tudtam, mi az a mozdulatsor, aminek gazdaságos végrehajtásával felöltözködhettek, bevethetem az ágyamat (szerdánként éppenséggel szétdobni kellett, a matracokat is, hogy szellőzzön), és még egy kis matatasra is fussa, mielőtt aláereszkedem a két emelettel lejjebb lévő osztályba, és elfoglalhatom a helyemet.

A csendes, tengerké szemű Oszter már általában ott van, itt találkozunk, mert amúgy a szomszéd háló lakója, míg Szervác notórius késő, úgy zuhan be az ajtón. A néhány későn jövő derültség alanya, Deziré atya köszörüli is rajtuk a nyelvét, korholja őket, utóbb beír az ellenőrzőjükbe. Lassan-lassan kiderül, Deziré atya imád beírni az ellenőrzőkbe.

Beírás: Papucsban közlekedett a folyosón.

Beírás: Faliújságját esztelen módon díszítette (Breznyev-képeket raktam ki, amint a vezér szájon csókolta Honeckert, Zsivkovot, Husakot és persze Kádárt).

Beírás: Stúdiumidőben főfoglalkozású társalgó.

Beírás: Saját és társai éjszakai nyugalmat folyamatos beszélgetéssel zavarta.

Egy állítólagos beírás a múltból: Nemi szervét evésre kínálta fel. (V. ö.: Kapd be a faszomat). Jót lehet röhögni rajta, sokadszorra is.

Szervácznak kétszer kell ellenőrzőt cserélnie, mert Deziré atya teleírkálta.

Aki később elveszítette az ellenőrzőjét, nagyon sajnálta. Igazi kincs tűnt el az életéből, úgy érezte.

A reggeli stúdium merőben más, mint a délutáni. Halovány visszfénye csupán. Igenis, számít az idő. Ez a röpke félóra csak annyira jó, hogy rájőjjenek, mennyire nem tudok semmit a mai órákra, és a harminc perc legfeljebb reménytelenül (pedig mennyire reménykedtem!) kapkodó, hebrencs feladatmegoldásokra készlet. Elkérem valakinek a füzetét, sutyorgunk Szerváczal, ő matekházat kínál az angolért cserébe; Oszter németes, vele még boltolni sem lehet. A reggeli stúdium ilyenformán egyszerre intenzív és sűrű, amúgy meg egy lélegzetvétel csupán, merő várakozás a csengetésre, amikor lehet ugrani, vágatni az ebédlő felé, mert éhesek vagyunk és szomjasak, de ennek semmi köze a tudásszomjhoz, csak zabálni akarunk, tömni a fejünket.

Ettünk hát és ittunk, ezt is gyorsan, kapkodóan, hogy a tanítás kezdete előtt még legyen idő, mindegy, hogy mire, egy kis saját idő, egy utolsó negyedóráska, amikor majdnem bármit tehetünk. Ami csak annyit jelentett, hogy választhatunk, felmegyünk még egyszer a hálóba, a vécére, vagy rögvést indulunk vissza az osztályba, esetleg ki az épületből, a szabad ég alá: felszaladni a mindig szeles, de tág horizontot kínáló bátyára, vagy a nagykapu elé, csak úgy, nézni, hogy az arborétum és a pázmándi dombok fölött milyen kék, szürke vagy fehér az ég. Ezek a röpke szökések, jóllehet, biztos nem így neveztük volna ki-bevargalásunkat, inkább később lettek jellemzőek, amikor nem csak azt tudtuk, hogy ezzel nem szegünk semmiféle törvényt, nem vagyunk rosszak, hanem belül is tudtuk, hogy ettől még szőröstül-bőröstül ide tartozunk, és ha lenne rá mód, nyugodtan elkóborolhatnánk a világ végéig is, akkor is ide térnénk vissza, haza.

Az órák és az ebéd után jött a séta ideje, kettőtől háromig, ebben nem volt pardon. Ha fűjt, ha jég volt, menni kellett, csak a tényleg nagyon komisz időben jelent meg az első emeleti táblán a kiírás, hogy a séta mindössze félórás, és már fél háromkor vissza lehet térni az épületbe. Molterrel való felfedező sétáink azonban rászoktattak, hogy később másokkal is a kolostorlabirintusban töltssem a séta idejét, sokszor fel sem öltöztünk, csak elindultunk az alsó vagy felső összekötő folyosón át a hosszú, homályos boltívek alatt a boltíves szobákban lakó öreg atyákhoz. Egészségügyi sétáról volt szó, ki tagadná, hogy ezek a találkozások az egészségünket, minden titokra éhes lelünk egészségét is szolgálták.

Fél négyig tartott ez a bárhol töltött szabadság. Amikor is elkezdődött a napnak a tanításnál is fajsúlyosabb része, a stúdium. Ugyan a két tanulóidő együtt is csupán három

órát tett ki, valahogy mégis ez határozta meg a napot. Ezek a délutáni, koraesti órák olyan különös burokba fogták az osztályt, ezt a negyven legénykét és a katedrán trónoló Deziré atyát, hogy később, még a nyári szünetek során is megesett, hogy felsajgott bennem valamiféle fura vágy, amitől egyszerre idegenkedtem, de mégis hatott, hogy jó ott ülni, ebben a közös akolban, és jó lesz majd, ha megint elkezdődik a tanév, ott biztonságban vagyok, sőt, talán a lehető legjobb helyen.

Fél négykor nem hogy a stúdium három, de első másfél órája is végtelen időnek tűnt. Aminek sosem lesz vége. Ez részben megnyugtató is volt arra nézve, hogy nem kell azonnal elkezdni tanulni, elvégre még bőven lesz rá alkalom a nap során; másrészt picit kétségbeejtő is, hogy ki lehet-e bírni addig, vagyis első menetben ötig az egy helyben való ücsörgést, az igyekezetet vagy annak mutatását. Sokszor, de hányszor tettem fel magamban, hogy most aztán tényleg nekidurálom magamat és tanulni fogok, csakis azt, mert módszeresnek kell lenni, nem szabad lemaradni, elveszteni a fonalat; és jön majd a felelés, a dolgozatok, amik tényleg jöttek, sokkal szeszélyesebb és bizonyos értelemben kíméletlenebb módon, mint korábban az általános iskolában. Tanulni kell, mert így helyes. Ezt várják tőlem otthon a szüleim, ezért ül itt olyan méltóság-teljesen és szoborszerűen Deziré atya, hogy számomra a lehetőséget biztosítsa: csönd legyen, nyugalom, béke. Ő maga szolgáltatja a jó példát: franciául tanul, olvas, de leginkább pauszpapírra rajzol vagy ír betűsablonnal. Ismerjük már a műveit, akár kémiaórán, akár rajzon sűrűn használja az írásvetítőt, és olyankor a falon látjuk viszont,

amiket az orrunk előtt készített ezeken a békés órákon. Cserébe mi is számot adunk mindarról, amit az orra előtt műveltünk ezeken a békés órákon...

Azért, hogy mindezen ne essen csorba, a kezdeti megszeppentség elmúltával fellépő rendetlenkedésnek gátat kell szabni. Túl sokszor potyog le a padról valami. És a műanyag vonalzó, a szögmérő, de még az egyszerű ceruza is éles, visszhangot verő módon tud leérkezni a kőpadlóra. Ez zavarja Deziré atyát. Szemrehányóan néz fel a munkájából, a Rotring csótoll megáll a kezében. Egy ideig nem szól, ám egykettőre bevezeti, hogy akinek bármije leesik és zavaró zajt üt, az szépen feláll, és attól kezdve, míg nem szólnak neki, ácsorogva tanul tovább, amennyiben lehet így tanulni. Vannak notórius leejtők. Ők sokat állnak, nem is kell külön felszólítani őket, ha leesik valamelyük, már tolják is ki maguk alól a széket, ami egyébként legalább ugyanakkora zajt csap, felszedik a cuccukat és állva maradnak. Esetenként öten, hatan, heten is állnak az osztályból. Mulatságot csak az kelt egy idő után, ha olyasvalakinek potyog le a körzője, akinek nem szokott, mert vannak ilyen rendes fiúk, akik egyben jó tanulók, szorgosak, ehhez a felsőbbrendű kaszthoz tartoznak; de lám, most őket sem kerülhette el az átok, és az osztály leplezett kárörvendéssel nézi, amint az illető, vagy értetlenkedve azon, vele ez hogyan eshetett meg, vagy megengedő mosollyal feláll. Előfordul, hogy Deziré atya egyszer csak megszólal, Tessék leülni, mondja, és akkor nagy zörögve leülnek a bűnösök; de többnyire csak a stúdium végét jelző csengő oldja fel őket ácsorgásukból, és az egyetlen másodperc alatt felcsattanó zajban

már nem hallani, ahogy ők visszaülnek, mert mindenki egyszerre pattan fel a helyéről.

Uzsonnaszünet van. A hetes még az első stúdiomidő utolsó perceiben elmegy a konyhára, ahonnan egy nagy tálcán felszeletelt kenyeret hoz, amihez valamiféle kenhető anyag tartozik: lekvár, vaj, zsír, májas, avagy többféle, nevenincs massa, ami minden bizonnyal maradékok ledarálásából és elkeveréséből származik; némelyik egészen finom, de akad, ami étkezésre alkalmatlan. Ezeket a helyi specialitásokat nevezzük el később Modeszt-pasztának, a konyhát felügyelő kopasz, aranykeretes szemüveget viselő atyáról. Ő maga csendes, halk szavú, a gimnáziumban nem tanít; amit „főz”, az is szerény, így teljes mértékben megfelel annak a névnek, amit valaha régen, a beöltözésekor a főpát kiválasztott a számára. Egy évtizedekkel későbbi, visszaemlékező cikkben ezt találtam róla, illetve konyhavezetési filozófiájáról: „*Elmondta, hogy a rendkívül egyszerű étkezés – atyáknak, vendégeknek, diákoknak mindig ugyanaz – fő erény-elve a gondosság. Az alapanyagok megválogatása, az alapos tisztítás, az igényes előkészítés, a hozzáértő főzés, sütés.*”

Már bizonyára a fentiekkel is elszámolt Mindenható Atya előtt.

Az uzsonna azonban nem a kincstári kenyérről és a rákenhető krémekről szólt. Ki-ki a maga vérmérséklete és éhségi szintje szerint a szekrényéhez ment, és mindenféle ima nélkül előszedte az otthonról érkezett elemőzsiát.

Dezire atya gunyoros, tán kissé bosszús hangja: Megérkezett a féldisznó?

Ő is itt volt diák, neki tán sosem küldtek semmit a szülei?

Ó, mennyire jellemzőek voltak ezek az étkezési szokások! És mi minden került elő ezeknek az ezeréves, jellegzetes szagú és milliónyi folttal tarkított szekrényeknek a mélyéről.

Enni kell. Tudjuk, hogy kinek mit rejt a szekrénye. Üres szekrény nincs, csak érdektelen. Vagy ahová nem lehet még belesni sem. Mert jóságos gazdája úgy eszik, hogy ott áll a keskeny rés előtt, a fejét bedugva tömköd magába valamit, aztán, ha végzett, gyorsan becsukja az ajtót, és mintha ez nem jelentene elég biztonságot, lakattal is lezárja. Ketten vannak ilyenek, akik lakatolnak, és érdekes mód ők egymásra is találhatnak később, csak épp a többi harmincnégy nem óhajt velük közösködni.

A szekrények leginkább kolbászokat rejtenek. Itt tudom meg, hogy a kolbász nem csabai vagy gyulai. És bár ezek a kolbászok rendre elfognak, tehát igaznak tűnhet a mondás, hogy több nap, mint kolbász, még sincs így. Annyiféle rendű-rangú, fűszerezettségű, csípősségű, vastagságú és keménységű kolbász érkezik ide az ország legkülönbözőbb szegletéből, hogy igazából a négy év sem elég hozzá, hogy valamennyit végigízleljük, a témához illő alapossággal.

Folyik a kolbászok csereberéje, és szép lassan kialakul egyfajta hierarchia, melyik kolbász mit ér. Ez függ attól is, ki kivel van éppen jóban, milyen asztaltársaságok ülnek össze a stúdiumi uzsonnaszünetben. Ebes szinte lilás, vékonyra töltött, őzikelebra emlékeztető kolbásza nagy sláger, ami nem csoda, hiszen valóban őzből készül. Jellegzetes, húszcentis darabokra van feldarabolva, kötegekben érkezik, és Ebes csöppet sem fukar vele: sokan üljük körbe egy-egy alkalommal, mindenki deszkáján hever egy

húszcentis darab, azt vagdossuk, esszük hozzá a konyháról felhozott kenyeret, és valakinek a hagymáját, uborkáját. Uborkaügyben Dezső a legtudósabb, továbbá nála az egészen apróra töltött, istenien lágy, de mégsem széteső véres- és májashurka a kedvenc. Ezt amúgy is hamar meg kell enni, nehogy megromoljon. Nem romlik meg. A Botos-féle, Balaton-melléki kolbász már vastagabb, de ezt meg olyan finomra darálják, hogy a zsír nem is látszik benne, nem is beszélve a cafrangokról. Puha még, túl puha is tán, de megszáradni, megszikkadni nincs ideje, hamar eltűntetik a kamaszfiúbendők.

Én Pick-szalámmal tudok szolgálni néha, ezt hoznak vagy küldenek anyámék, ami a maga nemében elegáns dolog, mert drága holmi, másrészt falun szinte ismeretlen, elvégre minek venne efféle az, akinek a füstjén otthon fejtetőre állított sűrű erdőként lógnak a kolbászok és a stífolderek. Egy biztos, a Pick-szalámi ugyanúgy elfogy, mint bármi egyéb, tájjellegű éték. És ahogy telik az idő, előkerülnek lassacskán a konzervek, a lönchúsok, a sertés- és marhamájkrémek. Várjuk, hogy valakinek csomagja érkezen, vagy jöjjön a szülői látogatás, ami minden fenyegető rémképe ellenére is ennivalót jelent, hazait, és nem szülőik és testvérek képében, mert ők úgyis elmennek; ami marad, ami igazán fontos, az a sült csirke, az oldalas, az almás pite, a zserbó, és természetesen a kolbászok, amik szápra mérik ki az életet, de legalábbis az elkövetkező napok, uzsonnaszünetek hosszát.

A stúdió második felvonása nem ugyanolyan, mint az eleje. A fennmaradó másfél óra még soknak tűnhet, akár úgy is lehet mondani: sok mindenre elegendőnek, de az is megnyugtató, hogy csupán másfél óra. Elő lehet venni megint a füzeteket, szótárazni kicsit, az eléggé látványos. Aztán vagy sikerül odafigyelni, vagy nem.

Hosszú negyedórákon át vagyok képes gyakorolni üres lapokon az aláírástomat. Mert nem mindegy, ugyebár, hogy néz ki az ember kézjegye. Hátha valamit hamarosan alá kell írnom. Mutasson valahogy. Legyen lendületes és természetesen egyedi. Ha százszor leírom, hogy Méhes Károly, akkor az már valami. Azt szokták mondani, mindenki azzal etet, hogy gyakorlás nélkül a tudás nem ér fityfenét sem.

Továbbá külföldi neveket találok ki magamnak. Jó ez a magyar név is, nem vagyok elégedetlen vele, de miként hívnának, mi lenne az ideális nevem, ha német lennék, angol, francia, olasz vagy spanyol... Ezek eléggé izzasztó feladatok, de végül is mindegyiket megoldom. Charles Martin Pincetta, Charles-Henri Rouboiller, Carlo Piero Rocca, Max Sasaja – ez mind-mind én vagyok. Kifundált külföldi neveimet szépen fel kell vezetni egy füzet végébe, és utána jön a következő teher: mindegyikhez kitalálni és begyakorolni az autogramot. És hogy valami hasznosat is csináljak, mellesleg Dezire atya aláírásának utánzását is tökélyre fejlesztettem, ez még jól jöhet.

Sok idő, de sok a stúdióim is.

És akkor még mindig marad az olvasás vagy végső esetben az alvás. Olvasni nem bűn, senki nem hiteti el velem, hogy csak azért, mert Moldova Györgyöt olvasok, kevésbé pallérozom magamat, mintha a Mengyelejev-összesbe, vagyis a periódusos rendszerbe vetném bele magam. *A sátán kutyája* megvolt egyetlen nap alatt. Kétszer másfél óra egy könyvre, nem is rossz. Akadnak hosszú távú könyvek is, amik sok napra, sok stúdióimra elegendőek, ezekben meg épp ez a jó. Hátradölni,

belecsúsztatni a könyvet a történelmi atlaszba, mondjuk, és meredni rá éberem, figyelemmel, lapozni, néha demonstratívan megtekergetni a nyakat, mert bizony elfárad a merev, koncentráció üléstől. Ha Deziré atya egyszer egyszer felkerekedik, hogy megtegye szokásos ellenőrző körét a padok között, elég csak hajtani egyet az atlaszban vagy a tankönyvben, láthatja bárki, hogy tanulok, komoly dolgokkal töltöm a drága időt, elvégre nagyfiú vagyok már, tudom, hogy saját sorsom a kezemben tartom.

Roszbabb a helyzet az alvással. Mert a délután árnyai, főképp októbertől, amikor már az első stúdium is villanyfénynél kezdődik, kíméletlenül meglegyintik a lelket. Az agyat főként. Előkerülnek a holmik, szépen, rendben helyezkednek el a megtanulandó tárgyak könyvei, füzetei, az íróeszközök, a radír, a vonalzó, ami majd leesik. Mindenki itt ül már, halk, surrogó csend köszöntött be, Deziré atya pedig egyre távolodó fekete foltként ül fent a katedrán a betűsablonyai fölül hajolva. Tanulni kéne, holnap történelemdolgozat, csak egyesem van eddig Hildegárd atyánál; tanulni kellene, mert semmit sem értek a számtanból és a kémiából sem; és tanulni kéne, mert még az angol, amit amúgy szeretek és tudok is, az sem megy bele magától a fejembe. Mindenki megmondta, hogy itt majd tanulni kell, Forintos Ferikétől apáméig bezárólag, és tudom is, még csak nem is tiltakozom ellene. Szeretnék tanulni, ám ez most, e pillanatban lehetetlenség, mert a délután sötét árnyai jönnek felém, rátelepednek az agyamra, és mint ahogy egyetlen játszma mozdulattal lehúzzuk a redőnyt az ablakon, úgy húzzák le a szemhéjamat. Tanulnék, de nem tudom nyitva tartani a szememet, csakis csukva. Az első padosorban nem lehet nyitlan aludni, ezért a padra könyökölök, két kezemnek támasztom a homlokomat, mint aki úgy belemélyed a tanulásba, hogy bűnös az, aki csak egy pillanatra is zavarni merészel. Úgy képzelem, e pózban teljesen egyértelmű, hogy a tanulás iránti odaadás és egyfajta hitvallás eleven szobra vagyok, aki arra is képes, hogy a következő másfél órát így, gyakorlatilag mozdulatlanul töltse el. Aki tud áldozatot hozni – íme!

Bár Deziré atyát is látjuk néha szundítani, számára ez nem elég ok arra, hogy alkalmasint ne induljon ébresztő körútra. Az alvó pont önmaga tanulószobrába beledermelve áruja el magát igazán. Hátha még hangosan szuszog is. Deziré atya felkel, odalép az illetőhöz, esetleg hozzám, és mint akit keltegetni szoktak, megrázza a vállát. És az alvó felrebben, egy pillanat alatt rántja vissza Deziré atya keze abba a világba, ahonnan megpróbált elszökni egy picit, vagyis a délután árnyai elrabolták. De most már itt van, kicsit csodálkozó szemmel ugyan, míg a többiek, mert pontosan tudják, most mi történik vele, halkán kuncognak. Ha engem ér az ébresztés, gyors mozdulatokat teszek, rendezem soraimat, mint aki épp csak bólintott egyet, hiszen amúgy tanulok, atya kérem, nem tetszik látni, na majd kiderül, úgyis kiderül, mert mostantól már jó jegyeket fogok kapni.

Ilyen a stúdium, és bár kicsengetnek hét órákor, vége van, de sosincs vége. Stúdiumtól stúdiumig ér a világ, közben kicsit szaladgálunk, eszünk-iszunk, alszunk is, de igazából ilyenkor vagyunk mi pannonhalmi diákok, és nem a templomban, nem a hálóban vagy másutt.

Aztán Deziré atya úgy dönt, a maga logikája szerint, hogy akinek nem elég jók a jegyei, annak a napi kétszer másfél óra tanulás sem elég, tehát több időre van szüksége. És ő megadja neki. Azok, akiknek a havi átlaga nem éri el a 4,0-t, továbbá valamely főtárgyból egyest kaptak, részesei lehetnek a pótstúdium adta lehetőségnek. Ez ugyan nem választás kérdése az esetükben, ám Deziré atya azért örökösödik felettünk, hogy tudjuk, mi a jó a számunkra, még ha az sosem jutott volna az eszünkbe. Kihirdeti, hogy a pótstúdium 8-tól 9 óráig tart, ugyanúgy az osztályban, mint mindig, ott kell lenni, ha rajta vagy a felolvasott listán.

Az első pillanattól fogva rajta vagyok.

Megvacsorázunk, kicsit még ténfergünk ég és föld, tv-terem és a háló között, majd alig hatvan perc elteltével visszatérünk a helyünkre.

A vicc az, hogy a legjobb tanulók, Szendrey, Kizó, Kaplony, Mikola és még néhányan mindig is itt ültek az osztályban minden este, maguktól, jobban mondva, maguknak pótstúdiumoztak – és Deziré atya most rájuk szabadította a csürhét, a selejtjét, akiket minden érdekel, csak a tanulás nem. Mert hogy is gondolhatta Deziré atya, hogy aki három teljes órában nem végzi el a dolgát, az majd este, abban a tudatban, hogy most pingpongozhatna, filmet nézhetne vagy csak dögölhetne az ágyán, szépen elkezdi beletöltögetni a fejébe a tudást? Akik itt ültek ezen a különös, kései órán, csak testben voltak itt, mert közben valóban pingpongoztak, meg Derricket néztek vagy egyszerűen csak fetrengtek a hálóban, mert leginkább arra volt szükségük.

Ha a reggeli stúdium valamiért egy hajnali horgászatra hasonlított leginkább, a nagy, délutáni tanulóidő a maga végtelenségével, lassú, majd gyors besötétedésével egy hosszú vonatra emlékeztetett, akkor a pótstúdium olyan volt, mint egy nagyon különös, szürreális színházi előadás, ahol minden jelenlévő (kivéve az eminek, akiről bizton tudható, hogy *tanulnak*) valami mást csinál, mint amit, tudniillik, hogy ül a helyén, és ez adja az izgalmát és a vibrálását az egésznek, hogy vajon mit csinálnak?

Deziré atya ugyan a pótstúdiumra is be-beült, de inkább ritkán, mint gyakran, és ha nem volt ott, a szürreális színházi előadás valóságossá váltott át.

A Deziré atya nélküli pótstúdiumok lelegevenebb képe Nandó cselekedete, aki tíz üveg kóla fejében mórrikálós képpel, mint akinek végtelenül ízlik, az osztály felé fordulva elropogtatott egy élő cserebogarat. Hallottuk, ahogy a kitenváz recseg a fogai alatt.

Május volt, az ablakok nyitva, akár kint is szaladgálhattunk volna a domboldalban, még csak be sem sötétedett kilenc előtt. Tanulnunk kellett, és ezen az estén is, lám, tanultunk valamit. Egyrészt azt, hogy majdnem fapofával el lehet fogyasztani egy csimbókot, de még inkább abban nyugodhattunk meg, hogy alapvetően elég az, ha helyettünk más eszi meg.

Ez második végén történt, és csodák csodájára a következő évtől nem volt már pótstúdium.